

Vammaisfoorumi ry
Handikappforum rf
Finnish Disability Forum

Vammaisfoorumin lausunto sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Vastaanottaja: Sivistysvaliokunta
Asia: HE 114/2024
Ajankohta: 22.10.2024 klo 12

[Vammaisfoorumi](#) on 28 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 223 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Kiitämme lausuntopyynnöstä ja mahdollisuudesta tulla kuultavaksi asiassa.

Esityksen tavoite parantaa konsultatiiviseen sairaalaopetukseen pääsyä on erittäin kannatettava. Lisäksi on positiivista, että hallituksen muutetussa esityksessä mahdollistetaan perusopetukseen osallistuminen vuotta myöhemmin.

Vammaisfoorumi pitää moitittavana sitä, että lakiesityksestä puuttuu kielellisten oikeuksien arviointi. Suomen- ja ruotsinkielisten koulujen toimintarakenteet ja oppilasmäärät poikkeavat toisistaan merkittävästi, ja siksi uusi oppimisen tuen 4 a luku ei ole kaikilta osin sovellettavissa ruotsinkielisissä kouluissa.

Lakiesitys ei sisällä lainkaan viittauksia viittomakielilakiin (359/2015) ja sen 3 §:n viranomaisten edistämisvelvoitteeseen. Esi- ja perusopetuksessa olevien viittomakieleltä käyttävien kuulovammaisten lasten kohdalla ensisijaista on oikeus saada opetusta opetuskieltä koskevan POL 10 §:n mukaisesti viittomakielellä sekä saada POL 12 §:n mukaista äidinkielen opetusta viittomakielen oppimäärässä. Nämä kysymykset tulisi ratkaista ensin, jotta pystytään luotettavammin arvioimaan, onko viittovalla lapsella kielitaidon haasteita tai oppimisen tuen tarpeita.

Vammaisfoorumi näkee ongelmallisena, että hallituksen esityksessä Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri on jäänyt näkymättömään rooliin. Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin roolia konsultatiivisena toimijana ei ole nostettu esiin lakiesityksessä eikä siinä ole myöskään vertailtu Valteri-koulun toimintaa sairaalakoulun konsultatiiviseen toimintaan.

Vammaisfoorumi kannattaa esitystä, jonka mukaan konsultatiivinen sairaalaopetus olisi ilmaista, mutta näkee ongelmallisena sen, että oppimis- ja ohjauskeskus Valterin konsultatiiviset palvelut olisivat edelleen maksullisia. Tämä johtaa käytännössä

tilanteeseen, jossa tietyn tuen tarpeen, vamman tai diagnoosin omaavan oppilaan koulu joutuu maksamaan palvelusta, joka on toisenlaisen tuen tarpeen, vamman tai diagnoosin omaavan oppilaan koululle ilmainen. Tällainen tilanne on kestävä ja yhdenvertaisuuden periaatteen vastainen. Tämän vuoksi esitämme, että perusopetuslakiin säädetään uusi pykälä, jossa säädetään muusta perusopetukseen osallistuvan (vamman) oppilaan opetuksen ja opetuksen järjestämisessä tarvittavasta konsultatiivisesta ohjauksesta. Lisäksi uudessa pykälässä tulee säätää siitä, että oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaus- ja konsultaatiokäynnit kuntiin subventoidaan kokonaan nykyisen 70 %:n subvention sijaan.

Pykälän 20 a 1 momentin perusteluissa tuodaan vahvasti esiin oppimisvaikeudet sekä sosiaaliset suhteet, tunteiden säätely ja tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteet. Näemme tarpeellisenä, että perusteluihin lisätään myös vamma ja sairaus. Kuulo-, näkö- tai liikkumisvamma ei ole oppimisvaikeus. Vammaisella lapsella voi olla oppimisen vaikeuksia, mutta niitä ei kaikissa tilanteissa ole. Vamman vuoksi voi olla muita tuen ja avuntarpeita. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että vamma ja sairaus lisätään perusteluihin.

Vammaisfoorumin mielestä hallituksen esityksessä oleva pyrkimys hallinnollisen taakan vähentämiseen voi johtaa oppilaan oikeusturvan heikentämiseen. Hallinnollinen työ on usein kytkettynä perusoikeuksien kunnioittamiseen ja varmistamiseen. Perusoikeuksien kunnioittamisen varmistaminen toteutetaan lakeihin perustuvien ja läpinäkyvien prosessien, joita ei tule vain nähdä opettamisesta resursseja vievänä, ylimääräisenä ja turhana hallintona. Vammaisfoorumi on huolissaan oppilaiden perusoikeuksien toteutumisesta, jos oppimisen tuen päätöksiä ja niiden taustoja ei riittävästi dokumentoida. Dokumentoinnin keventyessä heikentyvät edellytykset käydä vuoropuhelua huoltajien ja lasten kanssa. Tämä näkyy erityisesti niissä tilanteissa, joissa oppilaalla vaihtuu vastuupettaja useammin. Lisäksi se heikentää vammaisen oppilaan huoltajan mahdollisuutta ilmaista tyytymättömyyttään esimerkiksi muutoksenhaun tai kantelun muodossa, jolloin tuen puutteisiin ei saada valvontaviranomaisen tai tuomioistuimen kantaa. Tämä puolestaan voi johtaa siihen, että huoltajat eivät uskalla olla eri mieltä koulun tai kunnan kanssa, koska he kokevat, että apua ei saa muualta.

Vammaisfoorumi näkee välttämättömänä, että päätöksen sisällöstä säädetään tarkemmin, sillä kyse on oppilaan perusoikeuksista. Koska 20 f §:n 2 momentissa säädetään, että suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaskohtaisia tukitoimia koskevan päätöksen mukaisten tukitoimien toteuttaminen ja seuranta, on 20 e §:ssä ohjattava täsmällisesti siitä, miten tukitoimet kirjataan päätökseen. Ehdotamme 20 f §:ään toiseen lauseeseen seuraavaa muutosta: "Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa sekä muiden asiantuntijoiden kanssa."

Ehdotamme, että 20 d §:n Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi 3 momentista poistettavaksi sanat "ja pyydettyäessä" ja lisättäisiin loppuun tarkennus "kuten 4 a §:ssä mainitut sairaalakoulut tai 39 §:n mukainen Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri." Tällöin 20 d § 3 mom. näyttäisi tältä: "Oppilaalle annettavan tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat. Tarvittaessa tuen tarpeen arviointiin osallistuvat opettajien lisäksi opiskeluhuollon ammattilaiset tai muut asiantuntijat, kuten 4 a §:n mukainen sairaalaopetus tai 39 §:n alainen Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri."

Inklusion merkitys ei näy pykälissä eikä pykälien perusteluissa kuten varhaiskasvatuslaissa ja sen tavoite jää heikoksi. YK:n vammaissopimuksen (artikla 9 ja 24) sisältämien velvoitteiden vahvistamista perusopetuslakiin tulee vielä vahvistaa, jotta jokaisen lapsen tuen tarpeet tulevat huomioiduksi.

Vammaisfoorumi ry

Veera Florica Rajala
puheenjohtaja

Anni Kyröläinen
pääsihteeri
p. 045 217 4936
anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi